

JUHANI AHO

HERÄNNEITÄ

Juhani Aho

Heränneitä

«Public Domain»

Aho J.

Heränneitä / J. Aho — «Public Domain»,

© Aho J.

© Public Domain

Содержание

KUINKA MINÄ HERÄSIN	5
ÄITIEN MUISTOKSI	13
Конец ознакомительного фрагмента.	14

Juhani Aho

Heränneitä Kuvauksia herännäisyyden ajoilta

KUINKA MINÄ HERÄSIN

Muistan sen päivän niinkuin eilisen, vaikka on siitä jo viidettäkymmentä vuotta kulunut. Muistan sen pienimpiä yksityiskohtiaan myöten...

[Aiheena tähän kuvaukseen on käytetty kertomusta: "*En ung lärares återblick på sina första prestaår*", painettu sanomalehdessä "*Tidningar i andeliga ämnen*" 1836 n:o 42, 43.]

Oli Juhannusaamu. Olin juuri saanut saarnani loppuun kirjoitetuksi apulaiskammarissani ja aloin pukea virkavaatteita ylleni. Valkea huivini ja papin kaulukseni oli pantu tuolin selustimelle, josta ne otin ja sidoin kaulaani. Siinä olivat myöskin liivini ja pitkä takkini. Katsahtaessani ulos ikkunasta kirkkomäelle päin, näin siellä jo väkeä seisoskelevan kirkon ja tapulin seinämillä.

Laittauduttuani olin valmis lähtemään alas. Ennen sitä tahdoin kuitenkin vielä luoda viimeisen silmäyksen saarnaani. Otin sen Uuden Testamentin sisästä esille ja selailin sitä.

Ei se minusta näyttänyt pitkältä, mutta ei liian lyhyeltäkään. Muistellessani sen sisältöä ja sen muotoa, tulin siihen päätökseen, että se oli hyvä ja vaikuttava. Olihan se valmistettu eteväin oikeaoppisiksi tunnustettujen mallisaarnakirjain kaavaan. Ja pitäisihän siinä tuo kohta, jossa puhuin heränneistä, oleman uuttakin ajatuksiltaan. Puhuttuani ensin päivän tekstin johdosta, muistan vieläkin ulkoa loppulauseen: "Meidänkin seurakunnassamme on ilmestynyt noita uusia profeetoita, jotka sanovat kaiken totuuden omistavansa, tietävänsä sen ainoan tien, joka taivaaseen saattaa. Se tie kulkee surun ja murheen laaksossa sanan oikeassa merkityksessä. He kaivavat näytteille kaikki syntinsä ja heikkoutensa, asettavat ne kuin pöydälle eteensä. Sentähden ovat he mielestään muita paremmat ja erotakseen ympäristöstään he pukeutuvat synkeihin vaatteihin, itkevät alati ja alati huokaavat ja pitävät kaiken maallisen menon Jumalalle kauhistuksena. Mutta eikö Vapahtajakin istunut hääpöydässä ja antanut viattoman ilon vallita? Ja mikä on ollut seurauksena tästä surun evankeliumista? Monet kukoistavat vaimot ja tyttäret ovat tuon n.s. kääntymisensä jälkeen muodoltansa kokonansa muuttuneet ja ijäksi päiväksi kauneutensa ja terveytensä menettäneet. Kasvojen entinen vilkkaus ja tuoreus on kadonnut. Silmät ovat käyneet sameiksi ja vetisiksi. Hipiä on vaalennut, silmät sammuneet, he kulkevat pää kallellaan, synkkinä, alakuloisina ja kärsivinä sekä sielun että ruumiin puolesta. Eikä heidän mielensä siitä suinkaan ole nöyrytnyt niinkuin totisen kristityn tulee. He halveksivat sielunpaimeniaan ja ovat ylpeät ja öykkärit sydämissään, silloinkun heidän tulisi olla nöyrät ja opettajilleen kuuliaiset."

Siihen tapaan minä olin saarnani kirjoittanut ja olin tyytyväinen siihen, mitä olin kirjoittanut. Uutta oli siinä mielestäni se, että niin peittelemättä puhuin elämän ilon puolesta. Olinko minä oikeassa? tulin kysyneeksi itseltäni. Mutta miks'en olisi ollut? kysyin taas. Olihan luontokin niin hilpeän ja iloisen näköinen tänään. Tuossa tyven pappilan lahdelma ja siellä etäämpänä auringon paisteessa kimalteleva selkä, tuolla keveät, kauniit kirkkovenheet, jotka rinnatusten ja perätysten kuin linnunpoikaset kiitivät kirkon rantaa kohti. Yhä vääremmältä tuntui minusta noilta ihmisiltä synkistyttyä heidän elämänsä ja riistää heiltä sitä mielen hilpeyttä, jota ei suinkaan ole niin ylen runsaasti heille annettukaan". Heitä ei saa yllyttää hautomaan huoliaan, heitä ei saa saattaa yli voimainsa penkomaan elämän ja kuoleman suuria kysymyksiä. Mutta heille tulee antaa totuudet valmiina, semmoisia, joiksi ne vuosisatojen kuluessa ovat vakaantuneet. Antaa ne vähin erin, helposti sulaviksi muodostettuina, se on oleva papin, heidän henkisen johtajansa tehtävä. Ja se on suloinen tehtävä, samalla kuin se on suuri tehtävä. Olinhan joskus epäillyt, kykenisinkö tuohon. Nyt olin yhtäkkiä aivan varma siitä, että kykenisin ja se kohotti minua ihmeellisesti omissa silmissäni.

Mieli keveänä astuin minä kirjat kainalossani alas. Pappila oli sunnuntai-asussaan, lehditettyä ja puhdistettuna, kaikki väki pyhävaatteissaan... Vieraita oli jo entisiä ja uusia odotettiin päivälliseksi. Nuoret istuivat verannalla, kirkkokansan ohikulkua katsellen; kyökki ja kyökkikammari olivat emäntiä täynnä ja isäntiä ja kirkon palvelijoita kahviteltiin rovastin kammarissa.

Jos ei olisi ollut minun saarnavuoroni, olisin liittynyt nuorten seuraan. Mutta saattaisihan sitä taas illalla pitää hauskaa. Ajattelin sitä mielihyvällä, sillä minä tiesin olevani onnistunut seuroissa ja kaikkien suosikki. Saarnamiehenäkin tiesin olevani arvossa pidetty ja tiesin omaavani hyvän puhelajan ja kauniin messuään. Uskoin tietysti mielelläni niitä, jotka vakuuttivat, että se oli seurakunnan yleinen mielipide ja että jos vaan joku paikka tässä pitäjässä joutuisi avonaiseksi, ne hetikohta tahtoisivat minut neljänneksi. Ainoastaan heränneet kuuluivat olevan toista mieltä. Heidän mielestään en minä ollut pappeja parempi. Siitä kuuluivat minua varsinkin syyttävän, että otin osaa pitäjän herrasväen kesteihin, että kävin tansseissa ja että metsästin. He eivät tietysti käsittäneet että kaikkihan riippuu siitä, missä mielessä sen tekee. Eivät olisi vanhan rovastin sallineet panna edes pasianssiaakaan pitkien talvi-iltojensa kuluksi. Se oli minusta sydämetöntä pikkumaisuutta.

Kun kahvit juotuani ruokasalissa tulin rovastin kammarin, oli siellä puhe samoista asioista. Odottaessaan kirkon avausaikaa oli rovasti yltyntä puhumaan heränneistä, joita näkyi kulkevan suuret joukot pappilan läpipihan, mutta pois päin kirkolta omiin seuroihinsa.

– "Siinä se nyt menee "keyrityläisten jono", siinä ne nyt astuvat ne nykyajan pyhimykset – pois kirkosta. Sillä tavalla ne tekevät ne nöyrät ja hurskaat, siinä se nyt on se niiden jumalisuus ja pyhyys. Keskellä laillista jumalanpalvelusta pitävät he omia kokouksiaan. Mutta sakkoa he saisivat, jos minä vähänkin tahtoisin."

– "Mahtaisikohan olla haitaksi, jos rovasti heitä vähän sakottaa ramauttaisi", sanoi suntio.

– "En ole vielä huolinnut, vaikka he sen olisivat ansainneet. Huudettaisiin tietysti vainoa ja väkivaltaa. Mutta saattaa se tulla sekin päivä, jolloin käy tarpeelliseksi turvautua ruunun miehiin. Ne tulevat päivä päivältä yhä röyhkeämmiksi. Kuuluvat uhanneen ensi piispan tarkastuksessa valittaa tämän pitäjän papistosta. Mutta silloin saisi piispa myös kuulla, millainen on heidän käytöksensä papistoa kohtaan, jota he sekä salaa että julkisesti syyttävät oikean uskon vihollisiksi ja jonka vaikutusta ja arvoa he kaikissa tiloissa koettavat heikontaa."

– "Niin se on, aivan se on niin kuin rovasti sanoo!"

– "Sen on kuka tahansa voinut kuulla Paavo Ruotsalaisen omasta suusta."

– "Niin hän puhuu ja yllyttää, se pyhimys ja kolmen hiippakunnan piispa. Mutta millainen on hän itse, tuo uuden autuuden apostoli! Koko jumalisuutensa on vaateparren muutoksessa. Ennenkun ne hänen seurakuntaansa otetaan, täytyy naisten antaa hänelle entiset vaatteensa, huivinsa, myssyysä ja röijynsä, jotka hän sitten on polttavinaan, mutta jotka hän salaa antaa tyttärelleen ja myyttää markkinoilla omaan lukuunsa ja ostaa sillä rahalla viinaa ja juopi itsensä päihinsä kuin sika. Semmoinen mies se on!"

Kirkon palvelijat nauraa hohottivat hyväksyvästi ja rovasti uudisti tuomionsa:

– "Semmoinen se on eikä ollenkaan parempi!"

Tuntui se minusta sentään liika ankaralta tuo puhe. Oli se minusta hiukan sopimatonta juorujen levittämistä kirkonpalvelijain ja seurakuntalaisten kuullen. Toisella tavalla oli minun mielestäni tuota pahaa vastustaminen. Ja minä tunsin kuin pienen pistoksen omassa tunnossani siitä, ett'en lausunut epäilystäni noiden kulkupuheiden totuudesta. Mielihyväkseni loppuivat ne kuitenkin siihen, kun oli aika lähteä kirkkoon.

Astuessamme ulos pappilan portista ajaa siihen kiivasta juoksua muuan hevosmies ja tulee, kiireesti maahan hypättyään, rovastia kohti, lie tunsimme hänet kaikki, hän oli Poikonen nimeltään, kotoisin kaukaisesta sydänmaan kylästä, yksi heränneiden tunnetuimpia johtajia tällä paikkakunnalla.

– "Olisi minulla herra rovastille asiata vähän, jos kävisi laatuun", sanoi hän syvään kumartaen hatuttomin päin ja vähän hengästyneenä.

- "Mitä se olisi?"
- "Olisi huono sairas.."
- "Kuka hän on?"
- "Isäni... kääntyi eilen kipeäksi ja laittoi pappia pyytämään".
- "Keskellä kirkkoaikaa?"
- "Onhan tämä aika vähän sopimaton, mutta kun ei ollut sen elämisestäkään tietoa."

Rovasti tarkasteli häntä kiireestä kantapäihin, ja virkkoi ivallisesti:

- "Vai antaa Poikosen arvo tulla pappia pyytämään..."
- "Kuuluisi halaavan Herran pyhää ehtoollista".
- "Jos Poikonen kävisi useammin kirkossa, hän myöskin tietäisi kuulutetuksi, että papisto ei kirkkoaikana ota vastaan mitään toimituksia. Saatte tulla jumalan palveluksen jälkeen uudelleen tietämään".

Hän jäi siihen ja me menimme kirkkoon.

- "Olisihan meistä joku voinut joutaakin", sanoi rovasti mennessämme, "mutta minä tahdon opettaa heitä järjestykseen".

Olen usein senjälkeen tätä tapausta muistellakseni ja ajattellessani niitä seurauksia, joita siitä minulle oli, koettanut saada selville, mitä siinä katseessa piili, jonka tuo mies loi meidän jälkeemme. Oliko siinä vihaa, ylenkatsetta, sääliä vai tuomiota? Ainakin oli siinä ankarata arvostelua, oli tutkiva kysymys siitä, oliko rovasti menetellyt oikein, ehkä myöskin vastaus siihen.

Rovastin menettely oli tietysti oikea ja järjestys sen vaati, ett'ei pappeja haettaisi sunnuntaina pitäjälle. Hänen toinen vaikuttimensa, kiusanteko, ei minua kuitenkaan miellyttänyt. Ja voihan tämä olla poikkeustapaus, voihan olla olemassa tosi tarve. Se oli minusta sitä luultavampi, kun eivät nuo lahkolaiset ensi hädässä tulleet pappia hakemaan. He olivat masennettavat, se oli vakuutukseni. Mutta sen tulisi tapahtua toista tietä: esiytymällä niin, ett'ei heillä olisi tilaisuutta mihinkään takertumaan. Vaan ett'ei nyt ollut aivan niin tapahtunut, se alkoi hiljalleen kaivellen vaivata minua, kävellessäni noissa ajatuksissa edes takaisin sakastin lattiata. Se häiritsi varmuuttani, ikäänkuin heikonsi asiani oikeutta. Ja ainoastaan siten, että otin avukseni uhkamielisyyden, sain taas itseni vakuutetuksi siitä, että saarnani oli niin hyvä ja nuhteeni niin paikallaan kuin miksi olin ne kirjoittaessani ja läpilukiessani huomannut.

Kun olin astunut saarnatuoliin ja nostettuani pääni rukouksesta katsahdanut ympärilleni, oli äskeinen papin hakija ensimmäinen, johon silmäni sattuivat alhaalla kirkossa. Hän istui etupenkissä ristikäytävän nurkkauksessa. Hän oli pitkäkasvuinen, korkea-otsainen, suurisilmäinen mies ja hän katseli minua sieltä totisesti, melkein kuin silmää räpäyttämättä. Minä koetin katsoa vastaan, tahdoin saada hänet luomaan kulmansa alas, osoittaa, ett'en hänen tähtensä hämmentynyt. Minkätähden? Mitä oli minulla tekemistä hänen kanssaan? Ei mitään. Ja sillä tekosyillä käänsin *minä* hänestä katseeni, kun ei *hän* näkynyt tahtovan sitä tehdä.

Mutta minä tunsin ne kuitenkin pistävän silmiini ikäänkuin terävät päivän säteet, jotka vedestä heijastavat kulmien alle minne päin kääntyneekin.

Se suututti ja hermostutti minua. Ja päästäkseni tuosta kiusallisesta tunteesta koetin minä korottaa ääntäni ja saada keinotekoisesti saarna-intoani nousemaan. Se näytti onnistuvan, sanani tuntuivat vaikuttavan niinkuin niin usein tapahtuu silloinkin kuulijakunta on henkisesti kuollutta eikä ymmärrä sisältöä arvostella, vaan kiinnittää huomionsa ainoastaan helisevään ulkokuoreen.

Tunsin kuinka lähenemistäni lähenin sitä paikkaa, jossa heränneitä arvostelin. Kun lausuin ensimmäiset sanani, kuului kuin humahdus kirkossa. Unisetkin nostivat päänsä penkistä. Useat katseet kääntyivät Poikoseen, joka helposti tunnettiin heränneeksi körttiläispuvustaan. Kun näin sain puoluelaisia, kasvoi rohkeuteni. Nyt uskalsin minäkin taas katsoa häneen. Hän oli levollisen näköinen, oli kääntänyt pois silmänsä, katseli kaikkien ohi ulos ikkunasta. Se oli minusta taas uhkamielisyyttä sekin, mutta nyt en siitä välittänyt. Heitä oli monta yhtä vastaan. Ja suurella ponnella sanoin minä heränneistä sanottavani. Lisäilinkin siihen, mitä oli kirjoitettu. Kutsuin heitä totisen kristillisyyden

vastustajiksi, tekopyhiksi, taisin sulkea heidät taivaastakin pois ... ja vähää vaille, ett'en heittänyt heitä vastaan niitä syytöksiä, joita äsken olin kuullut rovastin tekevän.

Omatuntoni oli rauhoitettu, olin tehnyt tehtäväni, olin oikeassa minä ja he kaikki väärässä. Ja minä päätin innostuneen puheeni juhlalliseen "ameneen".

Selkä suorana ja pää korkeana laskeusin alas saarnatuolista ja sakastissa oli minulla ilo saada rovastilta lämpimät kiitokset oivallisesta saarnastani.

* * * * *

Istuttiin pappilan puutarhassa päivällisen jälkeen. Minä olin antautunut aivan kokonaan sen mielihyvän valtaan, joka syntyy, kun luulee täyttäneensä velvollisuutensa ja kun seuraava velvollisuus odottaa vasta viikon päästä. Erityistä syytä mielihyvään oli vielä siinä, että tämä velvollisuuteni oli tullut niin kaikkien mieleen täytetyksi. Päivällispöydässä oli ollut puhe minun saarnastani ja yhä jatkui keskustelua sen johdosta.

– "Se oli oiva saarna ... parhaita joita olet pitänyt."

– "Se oli oikein sanottu!" toistettiin minulle joka taholta. Ja minä olin tietysti itsekkin vakuutettu siitä, että se oli oikein sanottu ja ett'ei siihen olisi voinut mitään lisätä.

– "Koska sinä nyt olet niin kaunopuheliaasti viatonta iloa puolustanut, niin täytyy sinun teossakin aatettasi toteuttaa", laski rovasti leikkiään tullen pitkä piippunsa hampaissaan puutarhaan. "Te istutte ja nolotatte tässä kiikkulaudalla kuin heränneet mitkään ... ylös tanssimaan!"

– "Tuleeko setäkin mukaan?" sanoivat tytöt.

– "Tulisin jos jaksaisin, mutta jos eivät jaksakaan jalkani iloita, niin sitä enemmän iloitsee sydämeni."

Oli siihen aikaan aivan tavallista, että pappiloissakin sunnuntai-iltoina pistettiin tanssiksi eikä meitä nytkään tarvinnut kahta kertaa kehoittaa, ennenkun nurmikolle oli jo kehä muodostunut ja me sen sisässä pyöriskelimme.

Kai olisivat nämä menot menneet tavallista menoaan niinkuin muinakin sunnuntai-iltoina, ell'ei niitä minun kohdaltani olisi aivan odottamatta häiritetty.

Olin hänet aivan unohtanut ja nyt hän yhtäkkiä astuu puutarhan portista sisään, meidän nuorten parhaallaan hypellessä ja rovastin jalallaan ja piippunsa varrella tahtia lyödessä.

Hän oli odottanut, sairaan luo hakija, koko kirkkoajan, odottanut pitkän päivällisen kestäessä ja tuli nyt vielä kerran muistuttamaan meitä velvollisuusistamme.

– "Mahtaisiko herra rovasti tänä iltana vielä jouduttaa pappia sairaan luo?" kysyi hän.

Tanssi taukosi ja kehä hajaantui. Me seisoimme hetkisen sanattomina ja vasten tahtoanikin tuntui minusta kuin lapsesta, joka on pahasta teosta tavattu. Ja sama oli kai laita rovastinkin, joka ei nähtävästi ollut ollenkaan valmistunut tähän odottamattomaan ilmestymiseen.

– "Menkäähän, Poikonen, odottamaan, kyllä minä ... odottakaa siellä portin takana".

– "Vieläköhän mahtanee pitää kauvankin odottaa?"

– "Ei, ei, kyllä minä toimitan ... menkää nyt vaan..."

– "Taitaa olla sinun vuorosi", sanoi hän minulle Poikosen mentyä.

Tieto siitä otettiin vastaan yleisellä mielipahalla ja päivittelyllä: kuka nyt sitten pitäisi iloja yllä juuri kuin no ovat parhaallaan alkaneet, jos paras mies pois vietäisiin!

Eikä se minunkaan mielestäni olisi voinut sopimattomammin sattua. Nuorten vieraiden joukossa oli niitä, joiden seurasta en erityisistä syistä olisi hennonut luopua, tulevaisuuden unelmiani oli heihin alkanut liittyä kesäisen seurustelun aikana, ja huomenna oli heidän määrä lähteä. Pitäisikö minun nyt keskeyttää viimeiset yhdessäolohetket, luopua aikeestani saattaa heitä lähimmäiseen majataloon, lähteä näin kesken kaikkea. Kuka ties milloinka taas tavattaisiin?

– "Voi, voi, pitääkö teidän nyt mennä!" sanoi hän ja katsoi minuun niin suloisen säälivästi. "Eivätkö nyt muut voi mennä teidän edestänne?"

Se ei sopinut. Kappalaisen oli lähteminen huomenna muissa asioissa toiselle kulmalle pitäjää, ja rovasti oli liika vanha voidakseen lähteä vaivaloiselle matkalle yön selkään.

– "Mutta eihän se nyt ole välttämätöntä, että te hetipaikalla ... viipykää nyt vielä hetkinen".

En vielä nytkään voi käsittää, miten uskalsin sittenkin viipyä, mutta minä viivysin. Eivätkä muutkaan minua kiirehtineet Ei se mieskään. Hän odotti vaan siellä, hevosensa vieressä aitaan nojaten ja katsellen ulos järvelle. Oli ehkä pieni tieto asiani vääryydestä, että tuon huomasin. Mutta minä paadutin itseni sillä, että sairaiden luo hakijat aina liioittelevat ja kiirehtivät. Jos hän oli voinut tähän asti odottaa, voisi hän odottaa vähän vieläkin. Ja minä jäin vielä tanssimaan lähelle auringon laskua,

* * * * *

Mieleni kuohui salaista kiukkuja sitä miestä kohtaan, joka oli iloni noin sopimattomasti ja ajattomalla ajalla häirinyt. Hän oli minulle melkein ruumiillisesti vastenmielinen, istuessaan siinä vierelläni, tekopyhänä ja tyynenä niinkuin minusta näytti, isoilla kesakoisilla käsillään hevostaan ohjaten. Nyt kun oli kerran taipaleelle päästy, ajoi hän minusta kiusottavan hitaasti, vaikka oli ollut sellainen hoppu matkalle, ett'ei ollut malttanut huomiseen odottaa. Ja voimatta pidättää itseäni ärähdin minä:

– "Ajakaahan sitten edes paremmin."

– "Ajetaanhan tässä mikä voidaan mäkisellä tiellä, virkkoi hän rauhallisesti ja solahutti ohjasperillä hevostaan hiukan kiivaampaan juoksuun.

Siihen loppui sananvaihto, eikä sitä minun puoleltani luultavasti olisi koko matkalla uudistettu, ell'ei hakumieheni useita virstoja ajettuumme olisi yhtäkkiä keskeyttänyt äänettömyyttämme muutamaa pitkää vastamäkeä noustessamme.

– "Tulihan tämä vähän sopimattomaan aikaan", sanoi hän. "Mutta ei sanota kuolevan katsovan sijaansa eikä se taida aikaansaakaan katsoa. Terve se vielä oli viime sunnuntaina ja istui muiden mukana sanaa harjoittamassa koko päivän. Ja viikolla kulki kalassa niinkuin ainakin ja oli välistä työväenkin mukana. Lauantaina sillä oli määrä kirkkoon lähteä Herran pyhää ehtoollista nauttimaan, kun yhtäkkiä alkoi ottaa sisästä, ja lähtö jäi sikseen. Koko sen päivän se makasi kovissa kouristuksissa ja aamupuoleen yötä alkoi tahtoa pappia. Kun sille oli tullut paha hätä sielustaan, niin täytyi lähteä, – vieläkö hänet sitten hengissä tavattanee. Vaan mitenhän käyneeikin, Jumalan tahto kai siinä tulee täytetyksi".

Nähtävästi odotti hän, että minä jotain virkkaisin, vaan kun minä olin itsepintaisesti ääneti, jatkoi hän hetken kuluttua:

– "Eihän se, isä vanhakaan, ole jäänyt Jumalan armosta osattomaksi. On kai hänkin saanut elämänsä aikana sekä kirkossa että kotonaan kuulla ja lukeakin, miten syntisen ihmisen olisi eläminen ja oleminen Hänelle kelvataksaan. Vaan lie ollut pimeitäkin aikoja ja lie tullut pitkän elämän aikana tehdyksi ja ajatelleeksi asioita, joista omatunto nyt on kuoleman uhatessa joutunut ahdistukseen eikä osaa omasta voimastaan rauhaa saada."

– "Mitkä *ahdistukset* ne sitten sitä vaivaavat?" minä kysyä tokasin, jamaten tuota heränneiden huulilta usein kuultua sanaa.

Hän katsahti minuun kuin hiukan kummastuen sitä, ett'en tiennyt, mitkä ahdistukset ne kuolevata vaivaavat.

– "Ne ahdistuksethan ne vaivaavat häntä, jotka kaikkia muitakin, jotka ovat armon aikanaan tulleet totiseen ja elävään uskon yhteyteen Vapahtajansa kanssa, mutta sitten kauhistuneet tilaansa, kun luulevat menettäneensä armon ja olevansa iankaikkisesti kadotetut Koetettiinhan parhaamme mukaan häntä neuvoa, mutta ei se näy tahtovan lohdutusta vastaan ottaa. Ehkä herra maisteri, joka on oppineempi ja kokeneempi näissä asioissa, voipi paremmin kuin minä osoittaa hänelle, miten väärälle tielle hän on joutunut, neuvoa hänelle armon tilan tuntomerkit semmoisina kuin ne ilmaantuvat kiusaustenkin aikoina sekä selittää hänelle erotusta annontilasta haihtuneen ja kiusatun sielun välillä.

Silloin se ehkä hoksaisi oman tilansa ja näkisi, ett'ei vaara olekaan niin suuri kuin miksi hän sitä luulee".

Mitäpä olisin minä tähän osannut vastata. Hän odotti että jotain virkkaisin ja nykäsi sitten hevosensa juoksuun. Harmikseni täytyi minun tunnustaa, että miehellä oli tietoja, joista minulla ei ollut aavistustakaan. Enkä minä muuta miettinyt kuin sitä, miten voisin pelastaa arvoni hänen silmissään. Sairaasta voisin kyllä kahdenkeskisessä puhelussa helposti suoriutua. Opittuani kerta kaikkiaan eräältä virkaveljeltäni, miten heidän kanssaan oli meneteltävä, selviäisin kyllä hänestä niinkuin niin monesta muustakin. Mutta tälle miehelle ei saarnakirjoista saamani oppi tuntunut riittävän enkä sitä yrittänytkään häntä vastaan käyttämään. Hänen varmuutensa ja tyyneytensä tekivät sitäpaitse sen, ett'en uskaltanut hänen mielipiteitään houreiksikaan tuomita, sitä vähemmin kuin jossakin uskonopillisessa oppikirjassa muistin niistä joskus lukeneenikin.

Ja niin me ajoimme eteenpäin illan yhä hämärtyessä. Koko matkan vaivasi minua salainen tunne siitä, että hän aavisti tietämättömyyteni, että hän tahtoi kostaa minulle saarnastani ja että hän siinä oli onnistunutkin, saaden minut, hänen johtajansa ja sielunpaimenensa, vaikenemaan edessään. Ja hän näytti nauttivan voitostaan. Mutta yhtäkkiä hän taas kysäsi:

– "Kun on tultu noista asioista puhelemaan, niin ette ehkä, herra maisteri, panne pahaksenne, jos kysyn, mikä teille on mahtanut antaa aiheita herätykseenne ja miten olette tulleet yhteyteen Vapahtajanne kanssa?"

Mitäs minä taas siitäkään tiesin! Mikä ongelma mahtoi taas olla tämäkään?

Mutta nyt oli kuitenkin otollinen tilaisuus tukkia tuon nokkaviisaan miehen suu ja minä tiuskasin hänelle kiivaasti:

– "Mitä se sinuun kuuluu? Minua ovat opettaneet ja tutkineet viisaammat miehet kuin sinä ja ne ovat kiittävästi arvostelleet taitoni opettajan virkaan. Sinun on tuiki tarpeetonta sekautua näihin asioihin, ja sillä hyvä!"

Talonpoika vastasi sävyisästi ja siististi, niinkuin ei hän olisi huomannutkaan sopimatonta käytöstäni:

– "Suokaa anteeksi, hyvä herra, en aikonut loukata teitä. Minä olen oppimaton ja typerä talonpoika ja tunnustan kernaasti vajavaisuuteni ja puutteeni. Mutta typeryydessäni olen aina ajatellut niin, että kaikki ne, jotka ovat kristityiksi tulleet, ovat heidän kaltaisiaan, jotka ovat olleet samassa haaksirikossa, vaan kukin laillaan tulleet pelastetuiksi ja päässeet ehyinä rantaan ... enkä ole tiennyt, että kuningaskaan panisi pahakseen, jos hänen kanssaan pelastunut kerjäläinen kysyisi häneltä, mitenkä ja kenenkä avulla pelastuminen oli tapahtunut".

Sen sanottuaan hän vaikenä, vielä kerran voitettuaan, vaikk'ei ylpeyteni sallinut minun sitä vielä silloin tunnustaa.

Jonkun matkaa vielä ajettuaamme päättyi maantieltä poikennut syrjätie taloon, josta oli jatkettava matkaa venheellä järven poikki. Siitä liittyi seuraamme toinen körttipukuinen mies, tullen kyytimieheni avuksi venhettä soutamaan. Hän näytti jäykältä ja juroilta ja oli niinkuin ei minua olisi ollutkaan. Kaikesta päättäen oli hakumieheni kertonut hänelle käytöksestäni matkalla. Soutaessaan eivät he kertaakaan kääntyneet puoleeni ja keskustelivat niinkuin ei minua olisi ollutkaan. Olisin jo suonut, että jotain puhetta olisi saatu aikaan, sillä matkan teko alkoi käydä yksitoikkoiseksi. Aloin myöskin olla utelias kuulemaan jotain sairaasta, joka tuon miehen puheista päättäen ei tuntunut olevan ainakaan parempi Koetin saada keskustelua alkuun kysymällä vieläkö oli paljon matkaa jälellä. Hakumieheni ei vastannut mitään ja toinen tokasi tyyliä: "vielä on matkaa", niinkuin olisi tahtonut sanoa: "olisit saanut ennen joutua".

Ei ole mikään niin omansa mieltä masentamaan, kun tuollainen yöllinen venhematka pitkin kaitasia matalarantaisia vesiä Oltiin pitäjän rumimmalla perukalla, poissa kirkonkylän ja keskipitäjän lehtosista maisemista, soudettiin järviä ja jokia, joissa vaan petäjää kasvaa ja tuntuu ympäröivien soiden kylmät henkäykset. Oli sitäpaitse alkanut tuulla ja sadetta vihmoa. Tuntui niin toivottomalta olla noiden vierasten ja luuloni mukaan minulle vihamielisten miesten kanssa yksin. Oli niin

nöyryyttävää ajatella, että he pitivät minua itseään oppimattomampana ja kokemattomampana ja että olin heille vaan välikappale: sillä jos sakramentin jakaminen olisi ollut heidän vallassaan, eivät he varmaankaan olisi pappia noutaneet sairastaan lohduttamaan, jonka he itse taisivat tai ainakin luulivat taitavansa tehdä monta vertaa paremmin kuin minä. Seurakunnan palvelijan asema tuntui minusta melkein nöyryyttävältä ja tämänaamuinen ylpeä asemani totuuden julistajana saarnastuolista säälistävältä, miltei naurettavalta. Sellaisina sisällisen ja ulkonaisen avuttomuuden hetkinä syntyy epäily kaikkein varmimmistakin vakuutuksista. Kuinka naurettavaa oli innostukseni olla heidän henkisen ravintonsa vähittäisjakelijana! Kuinka typerältä näytti minusta nyt äskeinen oppini ilon evankeliumista istuessani noiden totisten, huolestuneiden miesten edessä!

Sattui vielä siinä soutuessamme, että edestämme järkevältä alkoi kuulua veisuun nuotti. Se oli yksinäinen mies, joka surullisella, synkällä, äärettömän alakuloisella äänellä päästeli ilmoille kaihoaan, ja – niinkuin minusta tuntui – lohdutonta kaihoaan. Mikä ero tämän ja seurakuntani yhteisen voimakkaan veisuun välillä!

Nuo ajatukset ja tunteet, joilla oli hyvää aikaa tulla ja mennä minun istuessani siinä toimetonna venheen perässä – olivatko ne ensimmäisiä "kutsumuksia", ensimmäisiä herätykseni alkukoireita? En tiedä. Mutta jos sitä olivatkin, oli kuitenkin Hän, joka sydämet tuntee, katsonut minun tarvitsevani paljoa kovemman kolauksen, ennen kuin silmäni täydellisesti aukenisivat paatumuksen, itsekäisyyden ja oman vanhurskauden unesta.

Vihdoin viimeinkin olemme rannassa ja perillä. Soutumieheni jäävät venettä vetämään ja minä alan edeltä astua pihaan. Joku nainen juoksee vastaan. – "Onko se pappi?" – "Tässä on!" – "Myöhään tulitte!" – "Onko hän kuollut?" – "Ei ole vielä kuollut, vaan hourailee". – "Missä hän on?" – "Porstuan pohjakammarissa."

Kiiruhdan sinne. Kuulen veisuuta pirtistä, mutta se taukoo juuri, kun astun porstuaan.

Samassa rävähtää kammarin ovi auki ja joku syöksyy minua vastaan.

Sairas istuu sängyssä huutaen, voivottaen ja huitoen käsillään. Mies ja nainen pitelevät häntä kiinni.

– "Voi, voi, pelastakaa ... pelastakaa ... vettä, vettä ... polttaa ... polttaa ... piru polttaa, viepi, viepi ... tuossa tulee se musta piru, musta piru... Auttakaa!"

Viimeiset sanat huudettuaan kähisevällä, korisevalla äänellä kaatui hän selälleen ja iski kovalla kolahduksella päänsä vuoteen perälautaan ja oli kuollut.

Minä seisoin siinä annon välikappaleet kainalossani typeryneenä keskellä lattiaa.

– "Nyt se isä meni!" kuulin naisäänen sängyn päästä sanovan.

– "Ilman synnin päästöä meni viimeiselle tuomiolle", sanoi miehen ääni. "Voi sinua, Pietari, ettäs viivytelit!"

– "Syytön minä olen," puolustelihe hakumieheni. "Papit olivat kokoontuneet tanssimaan ja ilojaan pitämään ja minä sain odottaa tuntimääriä vielä kirkkoajankin jälkeen. Sitten olen kyllä rientänyt minkä olen kerennyt."

– "Kirottu olkoon se, joka Herran työt tyhjiksi tekee!" sanoi soutumiehistäni tuo toinen astuessaan ovesta sisään ja kohottaen kätensä taivasta kohden.

– "Elkäämme kirotko, ett'ei meitäkin kirottaisi," virkkoi Poikonen,

Mutta minä olin jo itsekin kironnut itseni. Melkein tajutonna hoiperruin pimeään porstuaan, ja suistuin sieltä, väkijoukon tieltäni väistyessä, ulos rappusille, jossa lyykähdin istualleni.

Minun annettiin siinä olla kenenkään minua häiritsemättä. Kaikki väki oli vetäytynyt taas pirtiin, josta alkoi kuulua veisuu, kuolinvirren veisuu vainajalle, joka ehkä jo seisoi Jumalan kasvojen edessä minua syyttämässä. Ja minä purskahdin katkeraan itkuun.

Ikkuna oli auki tupaan. Virren lakattua rupesti siellä joku lukemaan,

Samassa laski joku kätensä olkapäälleni ja virkkoi:

– "Lähdetäänpö jo?"

Se oli hakumieheni.

- "Ei", sanoin minä, yhä itkun kanssa taistellen. "Jääkäämme yöksi tänne, antakaa minun kuunnella, mitä teillä on sanomista".
- "Tehkää niinkuin tahdotte, minä olen valmis lähtemään milloin herra maisteri tahtoo."
- "Minä olen pahasti rikkonut, enkä voi koskaan saada rikostani anteeksi".
- "Herra on armollinen", sanoi hän. "Et usko Häneen, jos epäilet että Hän kerran sinullekin anteeksi antaa. Totta lie katsonut sinun tätä kuritusta tarvitsevan. Olet saanut ensimmäisen nuhteesi, pidä se mielessäsi eläkä itseäsi uudelleen paaduta".

Nöyränä kuulijana otin minä, oven suussa istuen, osaa heidän seuroihinsa, joita äsken olin saarnatuolistani solvannut ja ylpeästi tuominnut. He veisasivat, lukivat kaiken yötä ja kyytimieheni selitti sitä mitä oli luettu. Yksinkertaisesti ja selvästi osoitti hän sen tien, joka viepi elämään, puhui omasta vanhurskaudesta ja sen voittamisesta, ja neuvoi, miten olisi saavutettava se vanhurskaus, joka Jumalan tykönä jotain merkitsee. Ne olivat minulle kaikki uusia asioita ja kuitenkin olivat ne kuin minua varten puhutut ja minuun sopivat. Kuinka mehuttomilta ja ontoilta tuntuivat saarnani, kuinka hataralta se autuuden oppi, jota olin julistanut! Oma tähänastinen elämäni, se oli vaan ollut syntiä, ylpeyttä, paatumusta ja sokeutta. Sitä samaa olin muihinkin istuttanut he ottivat sen mielihyvällä vastaan ja siitä minua kiittelivät, siksi tietysti, että minä heidän heikkouksiaan kiittelin. Kuinka monta sielua Olinkaan mahtanut kadotukseen syöstä, kuinka monelle kuolevaiselle antaa väärää lohdutusta!

Aamupuoleen yötä lähdin matkalle samain saattomiesten kanssa. Toisen veljen nyreys ja kovuus näytti kadonneen. He puhuttelivat minua lempeästi ja ystävällisesti, olivat kuin ottaneet minut isälliseen huostaansa, jota sitten kestikin kaiken elämäni.

Kun venheemme oli tullut vähän matkaa rannasta, nousi aurinko ja maailma ja elämä valkesi minulle tästä aamusta alkaen uuteen kirkkaampaan päivään.

ÄITIEN MUISTOKSI

Nykyaikana, kun naiset ovat niin itsenäisiä ja niin urhokkaasti asettuvat kaikkea vanhaa väärää vastaan ja ottavat niin myötätuntoisesti omikseen kaiken uuden ja hyvän, nyt, kun jo meilläkin on muodostumaisillaan erityinen luokka itsenäisiä naisia, jotka sisällisen innostuksen ajamina ovat uskaltaneet murtaa kaikista sitkeimmät siteet: tavan, tottumuksen ja ympäristönsä yleisen mielipiteen – kuullaan useinkin sanottavan, että nyt vasta, nyt ihan viimeisinä vuosina, nainen on oikeastaan *herännyt*, että hän tähän saakka on kulkenut, mihin muut ovat häntä vieneet, että hänellä ei ole ollut omia mielipiteitään, ja jos olisi vähän ollutkin, ei ainakaan rohkeutta niiden edestä taistelemaan ja uhrautumaan.

Heränneitä ja itsenäisiä naisia, oppositioonin ja uusien aatteiden naisia, sellaisia, jotka uskalsivat verrattain enemmän ja kenties vaikuttivatkin aikanaan enemmän kuin monet tätä nykyä, niistä löytyy kuitenkin vielä monta edustajaa hiljaisissa maaseuduissa. Heistä ei ole juuri totuttu sanomaan, että he ovat "itsenäisiä", vielä vähemmän "emansipeerattuja", mutta "heränneiden" nimellä heitä kenties vähän tunnetaan. Aikanaan olisi heitä kuitenkin voinut sanoa sekä itsenäisiksi että emansipeeratuiksikin, jos niitä nimiä olisi siihen aikaan tunnettu.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.